

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษา การจัดการโครงการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิล: ศึกษาเปรียบเทียบชุมชนหมื่นเงินทองและชุมชนสวนดอก แขวงศรีวิชัย เทศบาลนครเชียงใหม่ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาดังนี้

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการดำเนินงานจัดการขยะในชุมชนตามโครงการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิลของชุมชนหมื่นเงินทอง และชุมชนสวนดอก
2. เพื่อศึกษาปัจจัยในการดำเนินงานของชุมชนตามโครงการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิล
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยในการดำเนินงานจัดการขยะในชุมชนระหว่างชุมชนหมื่นเงินทองและชุมชนสวนดอก

โดยทำการศึกษาจากประชากรที่เข้าร่วมกิจกรรมโครงการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิลในชุมชนเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มประชากร ชุมชนหมื่นเงินทอง จำนวนประชากร 54 ครัวเรือน และชุมชนสวนดอก จำนวน 88 ครัวเรือน รวมกลุ่มตัวอย่างที่เก็บแบบสอบถาม จำนวน 142 ครัวเรือน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ได้ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์และแบบสอบถาม เพื่อสอบถามกลุ่มเป้าหมาย ชุมชนหมื่นเงินทอง และชุมชนสวนดอก

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตารางแจกแจงความถี่และการกระจายแบบร้อยละ ในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยระหว่างชุมชนหมื่นเงินทองกับชุมชนสวนดอก โดยใช้การทดสอบค่า t-test ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 การดำเนินงานโครงการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิล

นับตั้งแต่ 1 มีนาคม 2544 เป็นต้นมาเทศบาลนครเชียงใหม่ได้มีการเปิดตลาดกลางเพื่อทำการรับซื้อ-ขาย ขยะรีไซเคิลในเขตเทศบาลตามแขวงต่าง ๆ ได้แก่ แขวงศรีวิชัย แขวงเม็งราย และแขวงกาวิละ เพื่อสามารถรองรับโครงการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิลที่เทศบาลได้มีการรณรงค์และสนับสนุนให้แต่ละชุมชนในเขตเทศบาลให้มีการดำเนินการ โดยให้ผู้นำชุมชน ประชาชนในชุมชนและเยาวชน เกิดการมีส่วนร่วม ได้เรียนรู้และเข้าใจ ตลอดจนปลูกฝังจิตสำนึกในการร่วมมือร่วมใจรักษาความสะอาดภายในชุมชน พร้อมกันนั้นยังสามารถลดปริมาณขยะและการจัดเก็บขยะของเทศบาล

ในการดำเนินการโครงการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิลมีการจัดตั้งธนาคารขยะขึ้นมาในแต่ละชุมชนเพื่อเป็นศูนย์กลางให้ประชาชนในชุมชนนำเอาขยะหรือวัสดุที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้นำมาขายยังธนาคารรับซื้อขยะรีไซเคิลของชุมชน เมื่อธนาคารขยะทำการรวบรวมคัดแยกวัสดุหรือขยะรีไซเคิลได้ในแต่ละเดือนจึงนำไปขายยังตลาดกลางรับซื้อประจำแขวงเพื่อให้เจ้าหน้าที่จัดบันทึกการขายรายการซื้อ-ขายประจำแต่ละเดือน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการศึกษาผลการดำเนินโครงการ ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ เพื่อนำมาแก้ไขต่อไป

การเข้าร่วมโครงการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิลของประชาชนในชุมชนมาจากความสนใจเกี่ยวกับปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยและปริมาณขยะที่เพิ่มจำนวนขึ้นในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ รวมไปถึงการรณรงค์ประชาสัมพันธ์จากเทศบาลและผู้นำชุมชน ทำให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในประโยชน์ของการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือน ทำให้ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการเกิดความรู้สึกรักอยากมีส่วนร่วมและตระหนักต่อปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อสังคมและสุขภาพของประชาชนได้

โครงการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิลในเบื้องต้นได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากเทศบาลนครเชียงใหม่เพื่อจัดหาเงินทุนสนับสนุนและที่จัดหาที่ตั้งของตลาดกลางซื้อ-ขายขยะรีไซเคิล โดยเงินสนับสนุนส่วนหนึ่งเป็นทุนเริ่มต้นจากผู้ดำเนินการตลาดกลางในแต่ละแขวง และอีกส่วนหนึ่งมาจากงบประมาณของเทศบาลสำหรับการดำเนินโครงการ นอกจากนี้เงินทุนสนับสนุนการดำเนินโครงการแล้วมีการสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเพื่อให้ทราบผลการดำเนินโครงการ

เทศบาลนครเชียงใหม่จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่เพื่อจัดทำโครงการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ดูแลการดำเนินงานโครงการ โดยมีการจัดบันทึกข้อมูลในการติดตามตรวจสอบปริมาณขยะในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่เป็นประจำทุกเดือน ทั้งปริมาณขยะเหลือทิ้งและปริมาณมูลฝอยที่นำมาขายยังตลาดกลางขยะรีไซเคิลแต่ละแขวง ข้อมูลที่ได้เหล่านี้เพื่อนำมาสรุปเป็นรายงานแก่หัวหน้างานบริการรักษาความสะอาดและสิ่งแวดล้อมเพื่อเสนอต่อนายกเทศมนตรีเทศบาลนครเชียงใหม่และใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

5.1.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของชุมชน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างในชุมชนหมื่นเงินกอง จำนวน 54 คน และชุมชนสวนดอก จำนวน 88 คน กลุ่มตัวอย่างทั้งสองชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย กลุ่มตัวอย่างชุมชนหมื่นเงินกอง เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 57.4 ส่วนชุมชนสวนดอก คิดเป็นร้อยละ 59.1 อายุโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 40 – 49 ปี มีระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษาและระดับการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างทั้งสองชุมชนประกอบอาชีพรับจ้าง โดยมีรายได้เฉลี่ยประมาณ 5,001 – 10,000 บาท กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชนตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป

ส่วนที่ 2 การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิล

กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในชุมชนหมื่นเงินกองส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาขยะทั่วไปในเมืองเชียงใหม่มากที่สุด และประเภทของสื่อต่าง ๆ ที่กลุ่มตัวอย่างได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิล ส่วนใหญ่ได้รับจากผู้นำชุมชนหรือคณะกรรมการชุมชนมากที่สุดและบ่อยที่สุด โดยมีความใกล้ชิดกับประชาชนในชุมชนมากกว่าสื่อประเภทอื่น สำหรับการได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างตอบว่าไม่ได้รับข่าวสารหรือคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยตรง ในส่วนของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนสวนดอกส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารในด้าน

สถานการณ์ปัญหาขยายทั่วไปในเมืองเชียงใหม่มากที่สุดมากที่สุดเช่นกัน โดยแหล่งที่ได้รับข้อมูลข่าวสารบ่อยครั้งที่สุดหรือสื่อที่ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิล คือ เอกสารประชาสัมพันธ์ของเทศบาลแต่ไม่เคยได้รับคำแนะนำโดยตรงจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ส่วนที่ 3 บทบาทของผู้นำชุมชนในการร่วมโครงการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิล

ปัจจัยในด้านบทบาทของผู้นำในการนำชุมชนเข้าร่วมโครงการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิล กลุ่มตัวอย่างชุมชนหมื่นเงินทองส่วนใหญ่เห็นว่า ผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็งและมีบทบาทมากในการจัดทำโครงการคัดแยกขยะภายในชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเป็นผู้ประสานงานระหว่างชุมชนกับเทศบาลนครเชียงใหม่ การขอความร่วมมือและสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชนให้มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมโครงการในด้านต่าง ๆ มีเพียงส่วนน้อยที่เห็นว่าผู้นำขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในชุมชนบางส่วนหรือผู้ที่มาอยู่อาศัยภายหลังได้ทราบถึงการดำเนินโครงการคัดแยกขยะภายในชุมชน ซึ่งแตกต่างจากชุมชนสวนดอกที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าผู้นำชุมชนมีบทบาทน้อยในด้านการจัดการขยะในชุมชน ไม่ได้ให้ความสำคัญกับปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนเท่าที่ควรและยังขาดการณรงค์และประชาสัมพันธ์โครงการอย่างต่อเนื่อง

ส่วนที่ 4 การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อโครงการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิล

ในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมโครงการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิล กลุ่มตัวอย่างชุมชนหมื่นเงินทองส่วนใหญ่มีการชักชวนให้คนในครอบครัวและเพื่อนเข้าร่วมกิจกรรมจึงทำให้ประชาชนในชุมชนเกิดความตื่นตัวและร่วมแรงร่วมใจในการเข้าร่วมโครงการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิลภายในชุมชน ในส่วนของการมีส่วนร่วมในด้านการเสนอปัญหาและแนวทางการดำเนินงานตามโครงการให้แก่ผู้นำชุมชนหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องนั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าควรให้ผู้นำและกรรมการชุมชนเป็นผู้มีบทบาทในด้านดังกล่าว และอีกประการหนึ่ง คือ มีความเชื่อถือและไว้วางใจในตัวผู้นำชุมชน ส่วนชุมชนสวนดอก กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามโครงการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิลในชีวิตประจำวัน อยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าผู้นำขาดการณรงค์ประชาสัมพันธ์และไม่ได้ปฏิบัติตามโครงการอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนมีน้อย

ส่วนที่ 5 การมีจิตสำนึกและความตระหนัก

การมีจิตสำนึกและความตระหนักต่อโครงการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิล กลุ่มตัวอย่างชุมชนหมื่นเงินทองส่วนใหญ่เห็นว่าควรมีมาตรการทางกฎหมายสำหรับผู้ก่อปัญหาและทำให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนโดยรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลภายนอกที่นำเอาขยะเข้ามาทิ้งภายในชุมชนและจากผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการร่วมแรงร่วมใจคัดแยกมูลฝอยก่อนนำไปทิ้ง มีเพียงส่วนน้อยของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้คัดแยกขยะมูลฝอยหรือคัดแยกเป็นบางครั้ง เนื่องจากอาศัยอยู่คนเดียวจึงมีปริมาณขยะในครัวเรือนไม่มากและไม่สะดวกในการคัดแยกส่วนกลุ่มตัวอย่างชุมชนสวนดอกส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเช่นเดียวกับชุมชนหมื่นเงินทองในด้านการกำหนดมาตรการทางกฎหมายสำหรับผู้ก่อปัญหาและทำให้เกิดผลเสียต่อชุมชน เนื่องจากชุมชนสวนดอกมีผู้อยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้มีนักท่องเที่ยวซึ่งถือเป็นบุคคลภายนอกได้เข้ามาในชุมชน ซึ่งมีส่วนในการก่อให้เกิดขยะขึ้นภายในชุมชนและยากต่อการควบคุมดูแล นอกจากนี้ในด้านของความพร้อมและความเต็มใจในการเข้าร่วมโครงการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิล โดยกลุ่มตัวอย่างบางส่วนเห็นว่ายังไม่สามารถเข้าร่วมโครงการดังกล่าวได้จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้โครงการคัดแยกขยะภายในชุมชนสวนดอกจึงไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

5.1.3 เปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยด้านต่าง ๆ ระหว่างชุมชนหมื่นเงินทองและชุมชนสวนดอก

การศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างชุมชนหมื่นเงินทองและชุมชนสวนดอก จากค่าเฉลี่ยของปัจจัย 4 ด้านของชุมชนหมื่นเงินทองสูงกว่าค่าเฉลี่ยของชุมชนสวนดอก และเมื่อพิจารณาจากปัจจัยในด้านต่าง ๆ แต่ละปัจจัย ในด้านการรับรู้ข่าวสารสอดคล้องกับสมมติฐานที่ว่า การดำเนินโครงการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิลของชุมชนหมื่นเงินทองมีแหล่งการรับรู้ข่าวสารแตกต่างจากชุมชนสวนดอก

ปัจจัยด้านบทบาทผู้นำชุมชนค่าเฉลี่ยของชุมชนทั้งสองมีค่าต่างกันมาก เมื่อทดสอบสมมติฐานพบว่า การดำเนินโครงการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิลของชุมชนหมื่นเงินทองกับชุมชนสวนดอกมีปัจจัยด้านบทบาทของผู้นำชุมชนแตกต่างกัน

การศึกษาปัจจัยในด้านการมีส่วนร่วม ซึ่งค่าเฉลี่ยของชุมชนหมื่นเงินทองมากกว่าชุมชนสวนดอกและและสอดคล้องสมมติฐานที่ว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิลของชุมชนหมื่นเงินทองกับชุมชนสวนดอกมีความแตกต่างกัน

ด้านความตระหนักต่อการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้งระหว่างชุมชนทั้งสอง ชุมชนหมื่นเงินทองมีค่าเฉลี่ยคะแนนด้านความตระหนักสูงกว่าชุมชนสวนดอกและสอดคล้องกับสมมติฐาน การดำเนินโครงการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิลของชุมชนหมื่นเงินทองมีปัจจัยด้านความตระหนักต่อการคัดแยกขยะมูลฝอยแตกต่างจากชุมชนสวนดอก

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

5.2.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินโครงการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิล

1) ปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสาร

ผลจากการศึกษาการรับรู้ข่าวสารโครงการคัดแยกขยะ พบว่า ประชาชนชุมชนหมื่นเงินทองมีการรับรู้สถานการณ์ปัญหาขยะโดยทั่วไปในเมืองเชียงใหม่มากที่สุด เช่นเดียวกับประชาชนชุมชนสวนดอก ส่วนการรับรู้ข่าวสารในด้านการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิล ทั้งสองชุมชนมีการรับรู้อยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า ประชาชนโดยทั่วไปได้รับข่าวสารอย่างสม่ำเสมอเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาขยะเมืองเชียงใหม่ เนื่องจากเป็นประเด็นสำคัญส่งผลกระทบต่อประชาชนและเมืองเชียงใหม่โดยตรงรวมไปถึงอิทธิพลของสื่อต่าง ๆ ที่ช่วยกันนำเสนอ ในด้านของการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิลยังขาดการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้แก่ประชาชนได้รับรู้และขาดการรณรงค์ให้มีการปฏิบัติตามอย่างจริงจัง ซึ่งการรับรู้ข่าวสารด้านการคัดแยกขยะยังส่งผลไปถึงความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติของประชาชนในการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับ มิสรา สามารถและรักกิจ ศรีสรินทร์ (2540) ที่พบว่า การรับรู้ข่าวสารสถานการณ์ปัญหาขยะมูลฝอยของประชาชนมีผลต่อพฤติกรรมในการจัดการปัญหามูลฝอยของประชาชน

ในด้านของแหล่งที่มาของข่าวสารโครงการคัดแยกขยะ ชุมชนหมื่นเงินทองได้รับข่าวสารจากผู้นำชุมชนหรือคณะกรรมการชุมชนมากที่สุด ต่างจากชุมชนสวนดอกที่ส่วนใหญ่ได้รับจากเอกสารประชาสัมพันธ์ที่เทศบาลจัดทำขึ้น แสดงให้เห็นถึงความแตกต่าง

กันจากของแหล่งสื่อที่ได้รับ ซึ่งผู้นำชุมชนหมื่นเงินทองให้ความสำคัญกับการจัดทำโครงการคัดแยกขยะในชุมชน ประชาชนจึงมีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการได้บ่อยครั้ง และมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ส่วนชุมชนสวนดอกผู้นำไม่ได้เน้นถึงความสำคัญของการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวสารโครงการคัดแยกขยะ ประชาชนจึงขาดความรู้ ความเข้าใจ มีเพียงเอกสารประชาสัมพันธ์แนะนำโครงการตามจุดต่าง ๆ ที่เทศบาลจัดทำขึ้น ดังนั้นข่าวสารที่ได้รับและแหล่งของสื่อที่เป็นผู้กระจายข่าวจึงมีผลต่อพฤติกรรม การคัดแยกขยะมูลฝอยของชุมชน สอดคล้องกับงานศึกษาของ ธนาพร ประสิทธิรินราพันธ์ (2544) พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสารเป็นหนึ่งในหลายปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน โดยเป็นการหนุนเสริมการดำเนินงานของชุมชนให้มีศักยภาพในการจัดการมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น

2) บทบาทของผู้นำชุมชน

ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนหมื่นเงินทอง เห็นด้วยกับบทบาทของผู้นำชุมชน มีทัศนคติที่ดีต่อผู้นำชุมชนโดยยอมรับว่า ผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็ง และมีบทบาทเป็นอย่างมากในการดำเนินโครงการคัดแยกขยะเพื่อริเริ่มเกิดอย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาพบว่า ผู้นำมีบทบาทในการเป็นผู้ประสานงานระหว่างชุมชนกับเทศบาลและขอความร่วมมือสนับสนุนจากสมาชิก แสดงให้เห็นว่า บทบาทที่ผู้นำชุมชนแสดงออกมานั้นชุมชนยอมรับและปฏิบัติตาม สอดคล้องกับการศึกษาของ วิชัย ลักษณ์รุจิ (2541) ที่พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีการจัดการขยะในครัวเรือนที่ดีและมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชนในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งการที่ผู้นำชุมชนมีบทบาทและเป็นตัวอย่างที่ดีในการจัดการมูลฝอยภายในชุมชนและประชาชนกับผู้นำมีทัศนคติที่ตรงกันจึงทำให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการขยะชุมชนได้

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ (2543) ศึกษาพบว่า ประชาชนในพื้นที่ศึกษาเห็นด้วยว่าผู้นำชุมชนมีบทบาทต่อการจัดการขยะ เนื่องจากผู้นำมีการทราบการดำเนินงานของโครงการจากสื่อสิ่งพิมพ์ การประชาสัมพันธ์ โดยมีการนำไปเผยแพร่ก่อนการทดลองและประชาชนได้พบปะพูดคุยกับผู้นำชุมชนในช่วงที่มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ศึกษา ทำให้ทราบว่าผู้นำชุมชนให้ความสนใจกับปัญหาขยะของหมู่บ้านและมีความพอใจกับการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนในระหว่างการทดลองรูปแบบการจัดการขยะในชุมชน

จากการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนชุมชนสวนดอกที่มีต่อผู้นำด้านบทบาท การจัดทำโครงการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิลภายในชุมชน ส่วนใหญ่เห็นว่ายังขาดการ ระวังรค์ในการดำเนินโครงการ และไม่ได้ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหามลพิษ ภายในชุมชนอย่างจริงจัง จึงส่งผลให้ประชาชนในชุมชนมีการเข้าร่วมโครงการน้อยและ ขาดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง แนวคิดของ สัจญา สัจญาวิวัฒน์ (2535) กล่าวไว้ว่า ผู้นำเป็นบุคคลที่ริเริ่มหรือส่งเสริมให้มีการเปลี่ยนแปลงการกระทำของกลุ่มอย่างมี ประสิทธิภาพและสนับสนุนส่งเสริมให้ความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชนมีการดำเนิน โครงการอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้โครงการขาดประสิทธิภาพการที่ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการ ดำเนินโครงการมีการจัดทำนโยบายและการวางแผนในการดำเนินงาน พร้อมทั้ง ระวังรค์ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับข่าวสารความรู้ในด้านการจัดการขยะมูลฝอยและ การคัดแยกขยะในครัวเรือน รวมไปถึงสร้างจิตสำนึก ความตระหนักเพื่อให้ประชาชนเกิด ความรู้สึกร่วมกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมีการจัดการกับปัญหาขยะและลดปริมาณ มูลฝอยในครัวเรือน บทบาทของผู้นำชุมชนและคณะกรรมการชุมชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนสำคัญ เป็นอย่างมากต่อการยอมรับและปฏิบัติของสมาชิกในชุมชน

ดังนั้น บทบาทของผู้นำชุมชนที่ดีซึ่ง Krech, Crutchfield and Ballachy (อ้างใน สัจญา สัจญาวิวัฒน์, 2540) ได้มีการกำหนดบทบาทไว้เป็นแบบอย่างและแนวทางที่ผู้นำ ชุมชนสามารถนำไปเป็นตัวอย่างและปฏิบัติตามให้สอดคล้องกับชุมชนแต่ละชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บทบาทในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ของภาครัฐ ไม่ว่าผู้นำชุมชนจะมี บทบาทเน้นไปในทิศทางใดก็ตาม แนวคิดของบทบาทผู้นำชุมชนที่ดีที่ได้กล่าวไว้ล้วนเป็น แนวทางในการนำไปปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและส่วนรวมต่อไป

3) การมีส่วนร่วมของประชาชน

ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนหมื่นเงินทองในการปฏิบัติตามโครงการ คัดแยกขยะภายในชุมชน ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง การมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการร่วมโครงการคัดแยกขยะตามรูปแบบที่ผู้ศึกษาได้กำหนดไว้ ได้แก่ การ ร่วมวางแผน การร่วมดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและการมีส่วนร่วมใน การติดตามผลการดำเนินโครงการภายในชุมชน ประชาชนมีการเข้าร่วมอย่างสม่ำเสมอ คือ การมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาและแนวทางการดำเนินงาน รวมไปถึงการชักชวนให้คน

ในครอบครัว เพื่อนบ้าน เข้าร่วมทำกิจกรรมโครงการคัดแยกขยะภายในครัวเรือน เห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนส่งผลมาถึงประสิทธิภาพการจัดทำโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ โชคชัย เดียวกนกรัตน์ (2545) พบว่า ในการดำเนินโครงการกู้สายน้ำให้แผ่นดินของเทศบาลนครเชียงใหม่โดยศึกษาจากประชาชนที่อาศัยอยู่ริมฝั่งสองด้านของแม่น้ำในพื้นที่ดำเนินโครงการ ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาดของแม่น้ำปิงและร่วมในการดำเนินโครงการในแต่ละขั้นตอน ผลที่ตามมาคือ การบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กิ่งกาญจน์ บุญมา (2544) ศึกษาพบว่า ประชาชนในชุมชนบ้านใหม่หลังมอ ตำบลสุเทพ มีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนระดับปานกลาง เนื่องจากมีตัวแปรด้านอายุและการมีจิตสำนึกสาธารณะที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการจะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้นต้องสร้างจิตสำนึกสาธารณะและทักษะให้กับประชาชนเป็นหลักสำคัญ สอดคล้องกับแนวคิดของ ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527) ที่กล่าวว่า การดำเนินการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพต้องการอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการพัฒนาทุก ๆ กรณี ประชาชนในฐานะสมาชิกของสังคมและชุมชนควรเข้ามามีส่วนร่วมโดยแสดงออกในรูปแบบการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตน เพื่อประโยชน์ต่อสังคมและการดำรงชีพ

ในส่วนของการมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนสวนดอกกับการจัดทำโครงการ พบว่า ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตามโครงการอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมน้อย โดยที่ในระดับของการร่วมวางแผนประชาชนต่างพร้อมที่จะเข้ามาร่วมวางแผนและดำเนินโครงการแต่เนื่องจากปัจจัยในด้านบทบาทของผู้นำชุมชนที่ไม่ได้ให้ความสำคัญในการดำเนินโครงการอย่างจริงจัง จึงทำให้การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนลดน้อยลงและไม่มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยเห็นว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอย เนื่องจากหากชุมชนไม่ให้ความร่วมมือในกิจกรรมย่อมส่งผลให้เกิดปัญหาการดำเนินโครงการ การกำหนดแผนงาน การดำเนินโครงการที่ชัดเจนเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้ทุกคนในชุมชนได้เข้าใจร่วมกัน มีความรู้สึกรับผิดชอบตามหน้าที่ของแต่ละบุคคล จึงทำให้การดำเนินกิจกรรมประสบความสำเร็จได้ วิธีการที่จะให้ได้รับความร่วมมือจากชุมชน อังไฉน กรมควบคุมมลพิษ (2540) มีองค์ประกอบอยู่ 3 ประการ ได้แก่ การลดความยุ่งยากของขั้นตอนในการดำเนินงานของชุมชนให้น้อยที่สุด การโน้มน้าวจิตใจด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความร่วมมือจากชุมชนมากที่สุดในการจัดทำกิจกรรมภายในชุมชน และชี้แจงให้ประชาชนในชุมชนทราบถึงประโยชน์ของ

โครงการที่มีต่อครัวเรือนและชุมชน จึงจะทำให้ประชาชนเห็นคุณค่าและมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจังและเต็มใจ ซึ่งถือได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยหนึ่งของการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง ในการเลือกผู้นำที่เหมาะสมที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก และมีการเสียดุลและสามารถประสานงานกับหลาย ๆ ฝ่ายทั้งประชาชนในชุมชนหรือหน่วยงานราชการต่าง ๆ เป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนและในการพัฒนาให้ชุมชนเกิดความยั่งยืน

4) การมีความตระหนักต่อการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้ง

จากการศึกษาพบว่า ประชาชนชุมชนหมื่นเงินกองมีความตระหนักในด้านการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าสิ่งที่ประชาชนในชุมชนหมื่นเงินกองมีความตระหนักมากที่สุด คือ ความเห็นพ้องร่วมกันในการนำเอามาตรการบทลงโทษตามกฎหมายมาใช้สำหรับผู้กระทำผิดและก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยภายในชุมชนและการร่วมแรงร่วมใจในการคัดแยกขยะมูลฝอยของสมาชิกในชุมชน จากการศึกษาของ ร่วมศักดิ์ ยะใหม่วงศ์ (2543) พบว่า ความรู้และความตระหนักของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีอนามัย จังหวัดน่าน ในด้านความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง ในด้านการคัดแยก รวบรวม การขนส่งและการกำจัดทำลาย ส่วนความตระหนักในปัญหาขยะมูลฝอยพบว่า อยู่ในระดับสูง ในด้านความสำนึก ความใส่ใจและการประเมินค่า สอดคล้องกับการศึกษาของ จินตนา เปียสวน (2538) ที่พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความตระหนักและการปฏิบัติของแม่บ้านเกี่ยวกับการจัดเก็บขยะมูลฝอยครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ความตระหนักของสมาชิกในชุมชนหมื่นเงินกองต่อปัญหาขยะมูลฝอยและการเข้าร่วมโครงการคัดแยกขยะมีทัศนคติที่ดีต่อปัญหาขยะมูลฝอย แต่ในการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางหรือบ่อยครั้ง อาจมีผลมาจากความสัมพันธ์ของตัวแปรด้านความตระหนักกับปัจจัยด้านอื่น ๆ ได้แก่ ระดับการรับรู้ข่าวสาร บทบาทของผู้นำชุมชน ลักษณะทางประชากรและการสนับสนุนจากภาครัฐ

ความตระหนักต่อการจัดการ โครงการคัดแยกขยะของชุมชนสวนดอกในด้านทัศนคติและความคิดเห็นส่วนใหญ่เห็นด้วยเช่นเดียวกับชุมชนหมื่นเงินกอง ด้านการนำเอามาตรการทางกฎหมายและข้อบังคับมาใช้สำหรับผู้ก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอย ส่วนในการปฏิบัติอยู่

ในระดับปานกลาง จากผลการศึกษาของชุมชนสวนดอกแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและบทบาทของผู้นำชุมชนในด้านการจัดการแก้ไขปัญหายยะมูลฝอยในชุมชนและการให้ความรู้ความเข้าใจของประชาชนการคัดแยกขยะในครัวเรือน ด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้นำและประชาชน ตลอดจนมีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้นำชุมชนได้ปฏิบัติกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและเป็นตัวอย่างแก่ประชาชนในชุมชนให้ร่วมกิจกรรมโครงการ

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

จากผลการศึกษาการดำเนินโครงการคัดแยกขยะเพื่อไร้เกิดชุมชนหมื่นเงินทองและชุมชนสวนดอก ชุมชนทั้งสองตั้งอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ประชาชนในชุมชนต่างมีการเข้าร่วมโครงการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือนและต้องมีการร่วมมือกันในการจัดการและร่วมกันรับผิดชอบ การดำเนินโครงการจึงจะประสบความสำเร็จได้ นอกจากความร่วมมือร่วมใจกัน ระหว่างประชาชนในชุมชนแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าควรเพิ่มแนวทางในด้านอื่นๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการดำเนินการตามโครงการของชุมชน ดังต่อไปนี้

• ข้อเสนอแนะสำหรับชุมชน

1. มีการศึกษาทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชนและประชาชนในชุมชนต่อการจัดทำโครงการคัดแยกขยะเพื่อไร้เกิด เพื่อลดปัญหาและความยุ่งยากจากการปฏิบัติตามโครงการ
2. เน้นให้ความสำคัญและการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการคัดแยกขยะ และการจัดการกับปัญหายยะมูลฝอยในชุมชนให้มากขึ้น
3. จัดตั้งกองทุนหมุนเวียนภายในชุมชน โดยเป็นเงินรายได้จากการคัดแยกการกับปัญหายยะมูลฝอย และนำเงินรายได้มาพัฒนา และจัดกิจกรรมต่างๆ ให้เกิดประโยชน์ต่อคนในชุมชน

4. ควรจัดให้มีอาสาสมัครเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมชุมชน เพื่อคอยกระตุ้นและเป็นตัวอย่างแก่ประชาชนในชุมชนให้มีการปฏิบัติตามโครงการอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งคอยเฝ้าระวังสภาพแวดล้อม และปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นในชุมชน
5. ประชาสัมพันธ์ หนุนเสริมและส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเกิดความตระหนักและเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนิน โครงการคัดแยกขยะภายในชุมชนให้มากขึ้น

● ข้อเสนอแนะสำหรับผู้นำชุมชน

1. ผู้นำชุมชนควรสร้างความเข้าใจและแจ้งให้ประชาชนในชุมชนทราบถึงประโยชน์ของโครงการคัดแยกขยะอันจะเกิดแก่ประชาชนและชุมชน
2. มีการวางแผนการดำเนินงานโครงการ โดยให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและนำเอาผู้ที่มีศักยภาพและความสามารถภายในชุมชนในด้านการวางแผนการปฏิบัติงานเข้าร่วมจัดทำแผนเพื่อนำมาปรับใช้ให้เกิดประสิทธิภาพในแต่ละชุมชน
3. ผู้นำชุมชนควรศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการคัดแยกขยะตามแนวทางของเทศบาลนครเชียงใหม่และปฏิบัติตามเป็นแบบอย่างเพื่อให้เกิดความชำนาญ สามารถนำไปบอกกล่าวให้ประชาชนในชุมชนเกิดความเข้าใจและปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง
4. ผู้นำชุมชนควรมีการพบปะเจรจาหรือติดต่อกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอเพื่อแจ้งให้ทราบถึงผลการดำเนินงานและปัญหา อุปสรรคจากการดำเนินงาน ทำให้เจ้าหน้าที่สามารถรับทราบถึงปัญหาจากการดำเนินงานและหาแนวทางการมาตรการต่างๆ มาแก้ไขได้
5. คณะกรรมการที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรมีการรณรงค์และปลุกฝังการมีจิตสำนึกต่อชุมชนอย่างจริงจัง เพื่อทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการ โครงการคัดแยกขยะมูลฝอยภายในชุมชนอย่างต่อเนื่องเมื่อเกิดความเข้มแข็งก็จะสามารถพัฒนาในด้านอื่น ๆ ได้ต่อไป
6. ควรให้ความรู้และการสนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนมีการคัดแยกขยะมูลฝอยภายในครัวเรือนอย่างถูกต้องเหมาะสมตลอดจนให้สมาชิกในครัวเรือนมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการป้องกันและแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยในครัวเรือนให้มีความต่อเนื่องสม่ำเสมอ
7. มีการระดมความคิดเห็นร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชนกับสมาชิกในชุมชน ต่อการดำเนินโครงการคัดแยกขยะโดยการนำเอาแนวคิดการมีส่วนร่วมมาใช้ ได้แก่ การมีส่วน

ร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินงาน

● ข้อเสนอแนะสำหรับเทศบาลนครเชียงใหม่

1. สนับสนุนแนวทางการร่วมมือระหว่างภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน ชาวบ้าน นักวิชาการ และธุรกิจเอกชน เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญในการนำไปสู่ความร่วมมือและความสำเร็จของกระบวนการบริหารจัดการ โครงการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิลให้ประสบความสำเร็จ
2. รณรงค์เผยแพร่และประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชนและองค์กรชุมชนให้มีความตระหนักถึงผลกระทบจากปัญหาขยะมูลฝอยและการนำเอาวิธีการคัดแยกขยะในครัวเรือนมาใช้
3. ควรจัดอบรม เสริมความรู้ในด้านการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้ง และการนำกลับมาใช้ใหม่ แก่ผู้นำชุมชน และตัวแทนชุมชน โดยมีการคัดเลือกตัวแทนของแต่ละครัวเรือนที่มีบทบาทในชุมชน เพื่อให้ตัวแทนเหล่านี้นำไปถ่ายทอดให้สมาชิกในชุมชนและในครัวเรือนทราบ เป็นการปลูกจิตสำนึกและความตระหนักต่อปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยให้เกิดขึ้น
4. จัดอบรม เสริมความรู้แก่กลุ่มแม่บ้านและเยาวชนในชุมชนในการนำวัสดุเหลือใช้มาประดิษฐ์เป็นของตกแต่งหรือของใช้ต่าง ๆ โดยเทศบาลมีการจัดหาแหล่งรับซื้อเพื่อให้ชุมชนสามารถนำมาแสดงและจัดจำหน่ายได้
5. จัดให้มีทุนสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการหารูปแบบ วิธีการ ตลอดจนแนวทางและทางเลือกที่เหมาะสมในการจัดทำโครงการคัดแยกขยะในรูปแบบต่างๆ เพื่อนำมาปรับปรุงการทำโครงการให้เกิดประสิทธิภาพและประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนและชุมชนในเมืองเชียงใหม่ต่อไป

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรในด้านอื่น เช่น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารกับพฤติกรรมการคัดแยกขยะของประชาชน เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาเป็นแนวทางในการจัดการ โครงการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิลให้เกิดประสิทธิภาพแก่ชุมชน

2. ควรศึกษาการจัดการ โครงการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิลในพื้นที่อื่น ๆ หรือชุมชนซึ่งอยู่ในพื้นที่ที่มีการดำเนินโครงการคัดแยกขยะเพื่อนำมาเป็นกรณีตัวอย่างในการจัดการให้เกิดประสิทธิภาพ

5.4 ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทราบถึงกระบวนการในการดำเนินโครงการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิล
2. ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของชุมชนตามโครงการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิล
3. เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการขยะ โดยการจัดการคัดแยกขยะและรูปแบบการนำกลับมาใช้ใหม่ภายในระดับชุมชน
4. เพื่อเป็นแนวทางให้ชุมชนที่ประสบกับปัญหาขยะมูลฝอยภายได้นำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย